

PRILOZI ZA BIBLIOGRAFIJU SOKOLSKE GRAĐE HRVATSKOGA ŠPORTSKOG MUZEJA

ZRINKO GRGIĆ □ Hrvatski športski muzej, Zagreb

sl.1. Tyrš Miroslav (1832. - 1884.), češki pedagog, osnivač i ideolog Sokolskog sustava

Posvećeno Nikoli Grgiću, mom životnom kormilaru, kao i svim dobrim ljudima koje sam upoznao i spoznao kroz njihov humani rad i djelo, bez obzira na etničku, rasnu, vjersku, političku ili edukacijsku pripadnost.

Zrinko Grgić

I.

Suvremena znanstvena obrada povijesti, osim poznavanja zakonitosti društvenog razvoja, temelji se na autentičnim nalazima i zapisima. Najvredniji među njima svakako su materijalni predmeti i pisani dokumenti, koji svojim neposrednim djelovanjem pridonose uspješnom rasvjetljavanju prošlih događanja, pa stoga razvoj tjelovježbe i športa možemo pratiti od najstarijih vremena ljudske civilizacije do danas.

Unutar povijesnog prikaza tjelovježbe i športa u općem smislu svakako nailazimo i na specifičnosti neke određene športske grane, specifične zajednice, kao i na posebno djelovanje pojedinaca u navedenim područjima. Stoga u mnogim državama svijeta, kao i u nas, postoje

nacionalni športski muzeji i muzeji posvećeni znamenitim djelatnicima (Muzej Friedricha Ludwiga Jana, pokretača njemačkoga gimnastičkog sustava sa sjedištem u Freiburgu), određenim športskim granama (Skijaški muzej u Holmenkollenu, Norveška), dok neki djeluju uz određeni športski objekt (Muzej nogometnog kluba Barcelone u Španjolskoj). Posebnost je svakako Olimpijski muzej, sa sjedištem u Lausanni, pod upravom Međunarodnoga olimpijskog odbora.

Tradicija skupljanja, čuvanja i izlaganja predmeta vezanih za tjelesno vježbanje i šport u Hrvatskoj postoji dulje od stotinu godina. Središnja osoba hrvatskog športa i tjelovježbenog pokreta, Franjo Bučar, izlagao je fotografije, dokumente, knjige i časopise na velikoj Narodopisnoj izložbi u Pragu davne 1895. g. Osim te godine, koja na svoj način obilježava određenu stručnu i specijaliziranu pristupnost tjelovježbi i športu kao početku muzejske djelatnosti u Hrvatskoj, svakako je važno naglasiti 1959. godinu i utemeljenje Visoke škole za fizičku kulturu u Zagrebu, kada se pojavila zamisao o osnivanju Muzeja fizičke kulture Hrvatske. Nakon teškoga i trnovitog puta osnivanja muzeja kao samostalne institucije, on djeluje u sastavu današnjega Kineziološkog fakulteta u Zagrebu sve do 23. listopada 2003. godine, kada je Vlada Republike Hrvatske, u samostalnoj državi, na svojoj sjednici donijela povijesnu *Uredbu o osnivanju Hrvatskoga športskog muzeja* (br. 2465) kao javne ustanove od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku.

Tim je činom Hrvatski športski muzej dobio svoje mjesto i ulogu u povijesti Hrvata kao institucija koja se u svom djelovanju pokazuje čuvarom nacionalne baštine prve kategorije vezano za prikupljanje, obrađivanje i čuvanje povijesne građe posebnog značenja vezane za tjelovježbu i šport.¹

Sukladno predmetu svoje djelatnosti, kao i gradi odnosno tematskim zadacima i vrstama materijala koje prikuplja, Hrvatski športski muzej posjeduje više važnih zbirki kao što su Zbirka medalja i značaka, Zbirka fotografija, Zbirka diploma i plakata, Zbirka biografija i drugih INDOK podataka, Zbirka arhivskih fondova, Zbirka knjižne građe te druge vrijedne zbirke koje čine autentičan materijal hrvatske baštine.

¹ HDA, *Pregled arhivskih fondova i zbirki RH*, HDA, tom I., Zagreb, 2006., str. 1200.

sl.2. dr. Franjo Bučar (1866. - 1946.), pokretač modernog športa i tjelovježbene kulture u Hrvatskoj

sl.3. Josip Fon (1846. - 1899.), osnivač prve Sokolske organizacije u Hrvatskoj

sl.4. Stjepan Miletić (1868. - 1908.), prvi predsjednik Hrvatskog sokolskog saveza

II.

Zapaženo mjesto među njima svakako ima Zbirka knjižnog fonda, koja sadržava više desetaka tisuća knjiga i nekoliko stotina raznih časopisa, glasila i biltena. To je sigurno najveća povijesnoznanstvena biblioteka vezana za tjelovježbu i šport u Hrvatskoj. U nju su uvrštene gotovo sve knjige te tematike tiskane u Hrvatskoj, ali i brojna strana izdanja.

Knjižni je fond tematski razvrstan prema športskim granama i drugim djelatnostima vezanima za tjelovježbu i šport kao što su sokolstvo, olimpizam, športska arhitektura, medicina, umjetnost te druge djelatnosti. Po svojoj namjeni Zbirka knjižnog fonda je stručna, povijesna i namijenjena je specifičnoj kategoriji korisnika, koji svoju djelatnost obavljaju u istraživačkoj znanosti i struci, a može zadovoljiti i ostale potrebe javnih glasila i medija. Korisnici su uglavnom studenti, učenici, novinari te stručni i znanstveni djelatnici. Zbirka je nastala velikim naporom i trudom mnogih donatora koji su desetljećima prikupljali građu, ciljanim otkupom građe od pojedinih privatnih skupljača ili kopiranjem malog broja nekih rijetkih djela koja se čuvaju u nekim drugim institucijama.²

Zatečeno stanje građe prikupljene tijekom duljega vremenskog razdoblja zahtijevalo je posebnu analizu i pripremu da bi se građa mogla inventirati. Razlozi za to su višestruki. Prije svega, pojava UDK bibliotečnog sustava u svijetu i u nas obilježila je početak prošlog stoljeća, dok je dio građe s područja tjelovježbe, športa ili one vezane za srodne pokrete nastao prije toga.³

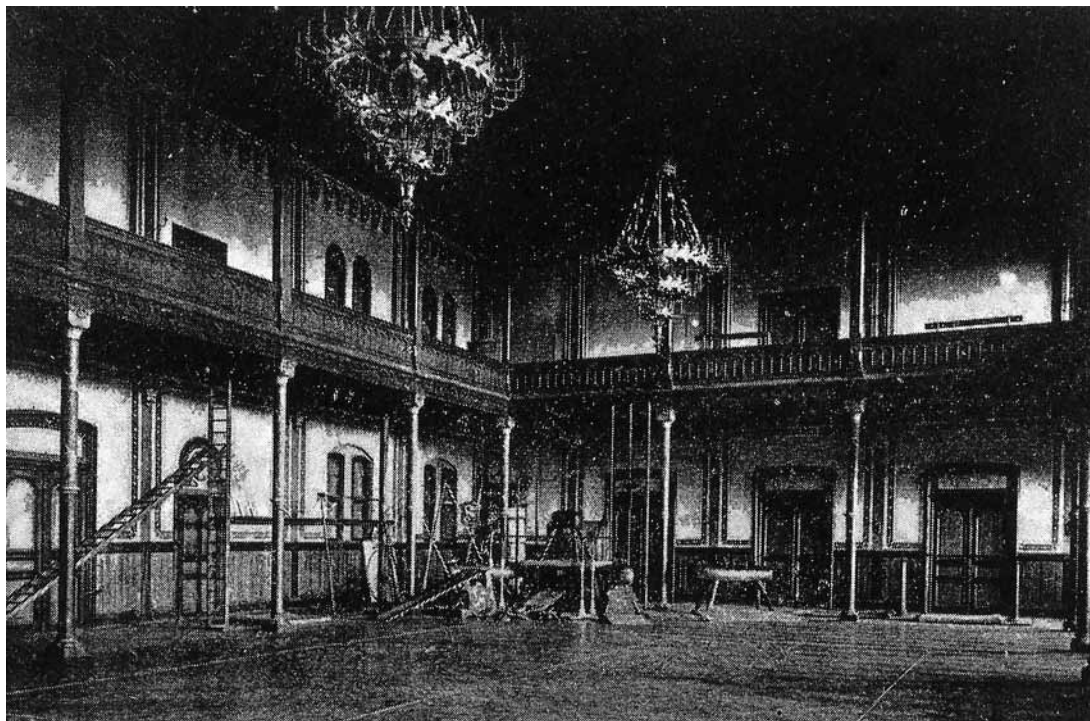
Drugi zadatak koji je trebalo riješiti svakako je razvrstavanje prema strukama, športskim granama, športskim disciplinama unutar neke grane, kao i prema odnosu i nastanku građe vezane za neke društvene pokrete.

² Šamić, M. *Kako nastaje naučno djelo*, 5. izd., Svjetlost, OOUR Izdavačka djelatnost, Sarajevo, 1980., str. 65.

³ Žuljević, E. *Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi*, Društvo bibliotekara BiH, Sarajevo, 1988., str.88.

sl.5. Unutarnja dvorana u zgradi hrvatskog Sokola nakon konačnog dovršenja izgradnje, fotografija iz 1895. g.

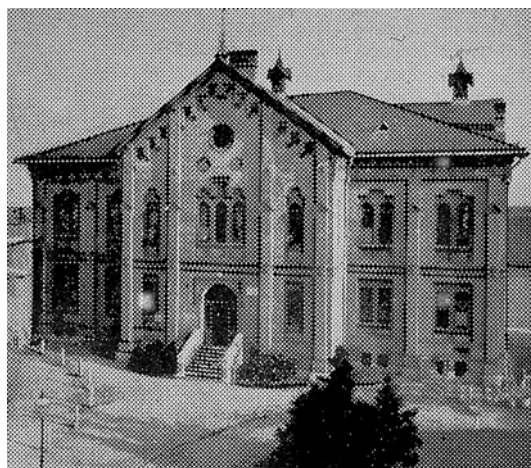
sl.6. Prvotni oblik zgrade hrvatskog Sokola (na današnjem Mažuranićevom trgu), fotografija iz 1883.

Valjalo je utvrditi i utjecaj drugih relevantnih čimbenika, npr. državno-administrativnih propisa koji su regulirali tu aktivnosti, kao i neke druge činitelje kao što su utjecaji određenih političkih djelovanja kojima su tjelovježba i šport bili samo instrument za postizanje ciljeva. Pri klasifikacijskom razvrstavanju građe pojavljivali su se oblici tjelovježbene i športske aktivnosti prema spolu i dobi. Trebalo je naći odgovore na brojna pitanja koja su se pojavljivala pri upisu i inventiranju građe. Usto je trebalo voditi brigu i o drugim aktivnostima kojima se prikazuju vrijednosti tjelovježbe i športa kao što su glazba, ritmika, poezija, namjenska arhitektura itd.

Daljnja analiza knjižne građe pokazala je da i u samoj osnovi športske grane postoje različitosti, kako u športskim disciplinama, tako i unutar pojedinih disciplina, kao što su borički športovi, različitost u kategorijama športskih grana i disciplina vezano za antropologiju, dob i uzrast te različitosti u terminologiji i načinu primjene pravila vezano za podneblje. Riječ je o nijansama u terminologiji športskih grana ili disciplina, kao i o različitosti forme/oblika istoga ili sličnoga rekvizita, podloge, objekta ili nadmorske visine i konfiguracije tla. To je svakako uočljivo u klasifikaciji boričkih športova, onih koji su nastali na Istoku, tj. na azijskom kontinentu, u usporedbi s onima nastalima na europskom kontinentu ili na primjeru kinezioloških aktivnosti planinarstva i alpinizma, kao i na primjeru vodnih i zimskih športova, posebno u kategorizaciji paralimpijskih športaša.⁴

To je svakako važna tema o kojoj se treba posebno očitovati, jer su tjelovježba i šport te druge srodne kineziološke aktivnosti dosad uvijek bili uglavnom smatrani dopunskom aktivnošću, dopunskom naobrazbom i služili su kao dopuna za izučavanje drugih primarnih

znanosti (sociologije, pedagogije, medicine, ekonomije), znanstvenih disciplina te kao tip državnih odluka vezanih za obvezni obrazovni proces.

U obzir valja uzeti činjenicu da su i drugi propisi koji su na određeni način pratili tjelovježbu, šport i druge srodne aktivnosti nedovoljno obrađivali njihovu bit, te su u općem smislu uvršteni u srodne skupine. To je vrlo očito iz UDK stručnih tablica koje služe za bibliografsko klasificiranje u bibliotekarstvu, gdje su navedene djelatnosti u općem smislu svrstane pod broj 7, u skupinu Umjetnost, Arhitektura, Fotografija, Muzika, Razonoda, Sport.⁵

Uzimajući u obzir sve navedeno, te prihvaćajući zakonitost i načela bibliotekarske struke i znanosti, nakon analize dolazi se do zaključka da se pri klasifikaciji i katalogizaciji građe te pri inventiranju valja držati sljedećih pravila i načela.

4 Zelenika, R., *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, 3. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 1998., str. 337-338.

5 Živković, J., *Stručni katalog*, izvod iz UDK, Matica hrvatska, Zagreb, 1968., str. 83.

1. Postoje pravila - i to opća, kojima se regulira sama mogućnost djelatnosti, kao i specijalizirana, koja reguliraju sve vrste aktivnosti unutar same djelatnosti, npr. Zakon o športu kao opće pravilo, a pravila struke, recimo atletike i njezinih disciplina kao specijalna pravila.

2. Postoje organizacijski oblici - zajednice, institucije, pokreti, klubovi, udruge, strukovni savezi, međunarodni savezi itd.

3. Postoje natjecanja - na kojima je moguće izmjeriti rezultate svih aktivnosti, bilo u formalnom smislu, pri čemu su precizirana pravila struke (npr. atletska natjecanja), bilo kao nadmetanja, što je drugačija forma u kojoj je potrebno provesti ocjenjivanje (umjetničko klizanje). Usto postoje specijalizirani oblici aktivnosti (alpinizam, planinarstvo) te aktivnost u obliku igara, s potpuno fleksibilnim pravilima, kao što su igre za djecu i mladež te igre u obliku reguliranoga kalendarskog natjecanja - igre s loptom, u kojima su pravila struke samo dio mogućnosti kojima se određuje aktivnost.

Sagledavajući sve predočeno i analizirajući dobivene pokazatelje, otkrili smo niz novih pojmova, predmeta i tema aktivnosti, organizacijskih oblika, mnogih vrsta propisa, pravila i pravilnika. Stoga je jedina adekvatna osnova za bibliotečno-bibliografsku klasifikaciju građe bila je predmetna katalogizacija, i to na načelima epistemologije, kako opće, tako i posebnih epistemologija koje su se razvile iz pojedinih znanosti ili skupina.⁶

Dakle osnove su riješene predmetnom klasifikacijom i katalogizacijom, npr. podjelom na atletiku, boks, biciklizam itd., a različitosti u samoj športskoj grani, disciplini ili nekoj drugoj aktivnosti rješavaju se uz pomoć signa-

tura, koje su kao skupine obilježene prije svega rimskim brojevima od I nadalje, pri čemu su napravljene tablice da bi se oblik u potpunosti klasificirao i katalogizirao (tabl. 1.).

I - ideologija i nastanak aktivnosti u svim oblicima
II - povijest aktivnosti
III - pravila aktivnosti
IV - natjecanja
V - pravila struke, vježbanja, terminologija, metodologija
VI - biografije
VII - monografije
VIII - kalendari, godišnjaci, almanasi
IX - periodika
X - objekti
XI - rekviziti itd.

sl.7. Domaćice (hostese) na II. hrvatskom sveskolskom letu, 1911.g.

sl.8. Prva deputacija hrvatskog Sokola u Pragu, 1882.g.

Tablica 1. Sustav signatura
Hrvatski športski muzej

6 Mikačić, M.,
Znanstvenoistraživački, izumiteljski i drugi postupci u stvaranju i razvijanju bibliotečkih sustava za stvarnu obradbu,
Vjesnik bibliotekara Hrvatske, br. 1-2, Zagreb, 1997., str. 63-77.

sl.9. Sokolska župa Fonova, Zagreb, 1907.g.

sl.10. Starješine hrvatskog Sokolskog saveza, 1922.g.

Mogućnost nastavka signaturnog niza otvorena je za buduća nova stanja.

U svemu dosad izloženom potrebno je naglasiti da u Zbirci knjižnog fonda Hrvatskog športskog muzeja postoji više specijalnih i posebnih samostalnih fundusa, a među njima posebno mjesto nedvojbeno zauzima fond pisane sokolske građe, prije svega nastale na današnjim prostorima RH, ali i građe koja je nastala na širem području, npr. na prostoru nekadašnje Austro-Ugarske Monarhije te Kraljevine Jugoslavije.

III.

Razvoj kapitalizma i kapitalističkoga robnog gospodarstva stvorio je uvjete za razvoj novih društvenih vrijednosti u općem smislu: modernizaciju školstva, u kojoj se u obrazovni sustav uvodi i tjelovježba, pojavu filantropizma kao posebnog oblika prosvjetiteljstva koji se pojavio u Njemačkoj sredinom 18. st. pod utjecajem J. J. Rousseaua, nastajanje liberalizma kojim je dana mogućnost potpune slobode privatnosti djelovanja u gospodarskim odnosima te za pojavu novih klasnih kategorija kapitalista i proletarijata, odnosno radne snage kao tržišne kategorije.

S pojavom takvih odnosa pojavljuju se i uvjeti za različite oblike čvršćeg povezivanja ljudi bilo kao politički organiziranih, bilo unutar nekih drugih institucija ili masovnih pokreta. S tim elementima dolazi i do razvoja, odnosno do novog povezivanja i oblikovanja nacije čije bitne odrednice - teritorij, ekonomski život, jedinstvena kultura i jedinstveni jezik dolaze do punoga izražaja u svim svojim oblicima.

U razdoblju 18./19. st., u povijesti tjelovježbe i športa pojavljuju se masovni pokreti koji su se međusobno razlikovali po ciljevima i organizacijskim oblicima te u svojoj konačnici postaju nacionalni sustavi. To su: Njemačko türnersko tjelesno vježbanje, Švedsko zdravstveno tjelesno vježbanje, Francuski tjelovježbeni sustav i Engleski sustav športa.

Važni čimbenici koji su utjecali na pojavu tih sustava svakako su spomenuti razvoj proizvodnih odnosa sa svim posljedicama, npr. s profesionalnim ozljedama ili deformacijama, te trusni politički međudržavni odnosi u kojima je tjelovježba neposredno povezana s vojnim potrebama, ili se pojavila kao mogućnost i dopuštena sloboda unutar takve aktivnosti te okupljanje drugih nacionalnih etničkih zajednica u višenacionalnim državama. Takav najprepoznatljiviji oblik nalazimo na prostoru tadašnje Austro-Ugarske Monarhije pa i na širem području kao specifičan oblik tjelovježbenog djelovanja, a to je Sokolstvo ili Češki tjelovježbeni sustav.

sl.11. Upravni odbor hrvatskog Sokola neposredno prije raspuštanja, 1929.g.

Sokolstvo je zapravo skupni naziv za tjelovježbene pokrete koji su se od 1862. g. razvijali na navedenom prostoru među narodima slavenskoga nacionalnog obilježja, osim u onim sredinama u kojima nije bilo dovoljno razvijeno građansko liberalno društvo koje je bilo glavni nositelj razvoja tog pokreta, s ciljem značajne obrane odnarođivanja od tuđinskoga ili nekoga drugog dominantnog nacionalnog pritiska. Začetnici ideje svakako su Miroslav Tyrš i češka nacionalna zajednica, koji su posebno zaslužni za uspostavljanje sokolskoga tjelovježbenog sustava. Pokret svuda počinje stvaranjem i osnivanjem matičnih društava: Gimnastičko društvo Praško 1862. g., koje poslije dobiva naziv Sokol; 1863. g. osniva se Južni sokol u Ljubljani, a 1874. g. Hrvatski sokol u Zagrebu itd.⁷ Takav masovni i ubrzani razvoj pokreta uvjetovao je i potrebu za osnivanjem brojnih društava i njihovo povezivanje te se stvaraju Sokolski savezi, a 1908. g. povezuju se u Slavenski sokolski savez. U svom radu i djelovanju društva Sokola bila su izložena mnogim povijesnim događajima i utjecajima, koji su u njihovoj povijesnoj sudbini uvjetovali bitne različitosti na tom putu te potpuno drugačije sudbine na njihovu kraju. Važno je napomenuti da su se u njihovu radu i djelovanju kroz povijesno razdoblje pojavljivale dvije odrednice, a to su Sokolstvo kao nacionalni preporod na osnovama filantropizma i liberalizma s ciljem širenja kulture i edukacije te podizanja nacionalnih vrijednosti⁸, pri čemu je najzorniji primjer sokolstvo Hrvatske ili sokolstvo kao oblik u službi nekih drugih ciljeva, osobito političkih, svakako je najrazvidniji primjer sokolstvo Jugoslavije. Osim toga, na pokret su djelovali i neki drugi činitelji kao što su donošenje zakona državnopravnih institucija⁹ kojima se tjelovježba uvodi kao obavezan predmet u

nastavu (1874. g. u Banskoj Hrvatskoj¹⁰, pojava sličnih pokreta, npr. Hrvatskoga orlovskog saveza, vjerske, odgojne i tjelovježbene organizacije koja je djelovala od 1923. do 1929. g., te pojava nekih političkih pokreta koji su svoje osnovne ciljeve, namjere i djelovanje ostvarivali putem drugih institucija kao što je i samo sokolstvo. Takav je primjer svakako ORJUNA i njezino djelovanje. Na sokolstvo su svakako utjecali i svjetski rat, formiranje novih država, donošenje državnopravnih akata poput proglašenja kraljevske diktature u monarhijskoj Jugoslaviji 6. siječnja 1929., kojom su ukinute sve sokolske organizacije s nacionalnim predznakom i dopušteno je samo djelovanje Jugoslavenskog sokola kao oruđa i instrumenta u rukama diktature.¹¹

Posljedica toga bila je činjenica da su se mnogi nacionalni pokreti transformirali u jugosokolstvo, a neki su prestali djelovati, kao što je to učinio Hrvatski sokol na svojoj posljednjoj skupštini 5. prosinca 1929. g. Slijedom povijesnih događanja sokolstvo, ovaj put kao jugosokolstvo, djeluje na prostorima tadašnje Kraljevine Jugoslavije i gasi se 1941. g. Početkom raspada SFRJ-a, u RH je 1990. obnovljen rad Hrvatskog sokola pod imenom Gimnastičko društvo Sokol-Zagreb.

U svom djelovanju, promicanju i radu na području kulturno-školskih kategorija kao što su odgoj, moral, obrazovanje, masovnost, sokolske su organizacije, među ostalim, imale i izdavačku djelatnost koja je bila najrazvidnija u Hrvatskog sokola. Ta aktivnost i opseg izdavačke djelatnosti u drugih nacionalnih sokolskih pokreta bili su mnogo manji, osim u Jugosokola, u kojega su služili za sasvim drugi cilj i potrebu. Pregledom zatečene pisane sokolske građe nastale od najranijih dana tog pokreta

7 Jajčević, Z., *Kratka povijest tjelesnog vježbanja i športa*, FFK, Zagreb - Split, 1997., str. 87-93.

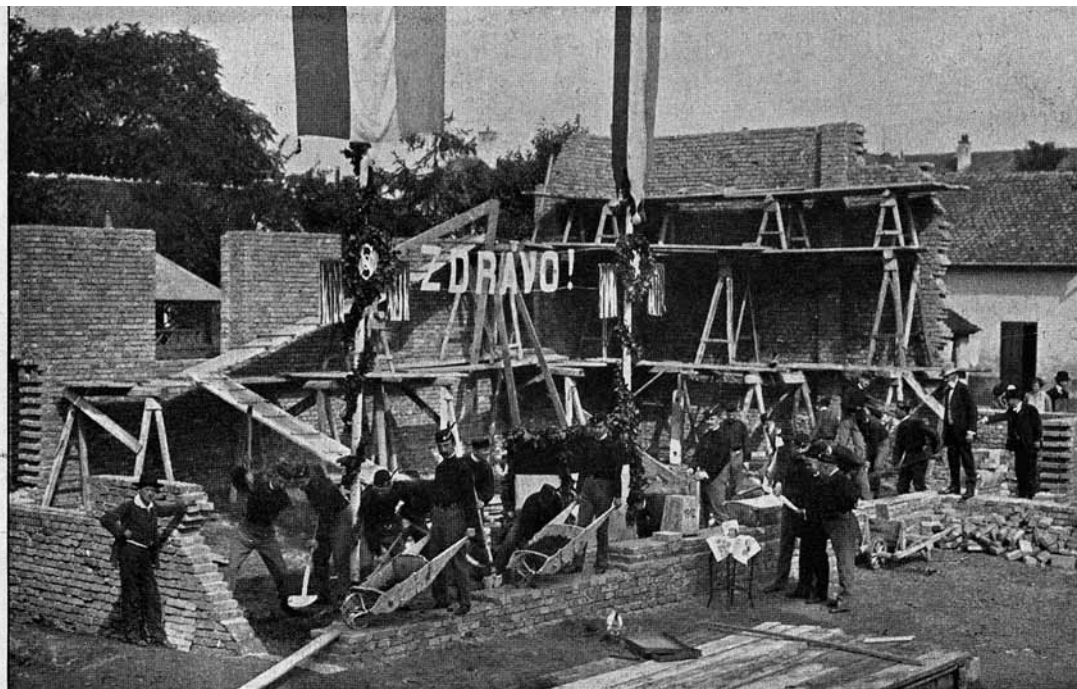
8 Previšić, V. (ur.), *Kurikulum: teorije-metodologija-sadržaj-struktura*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 16-17.

9 Jajčević, Z., *Kratka povijest tjelesnog vježbanja i športa*, FFK, Zagreb - Split, 1997., str. 88.

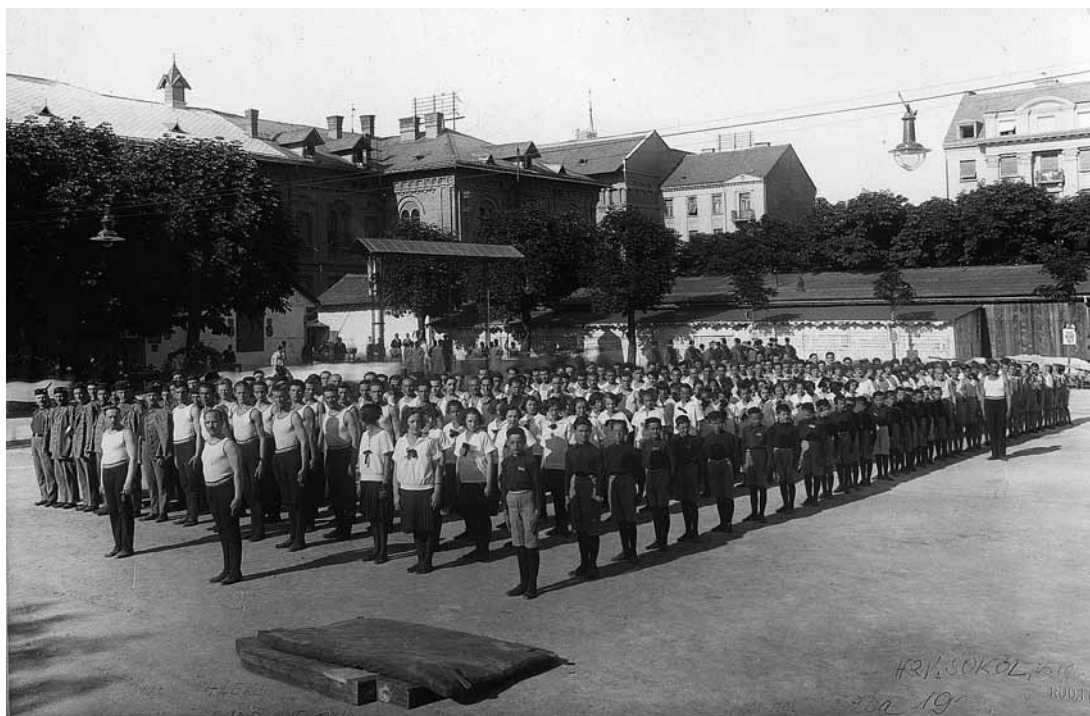
Uspjesi Hrvatskog sokola na promicanju hrvatskih nacionalnih interesa nisu odgovarali tadašnjoj vlasti s Khuenom Hedervarijem na čelu pa je 1893. ukinuta državna dotacija od 2 000 forinti. Taj je iznos Društvo primalo kao nadoknadu za održavanje nastave tjelesnog odgoja u zagrebačkim školama.

10 Čustonja, Z., *Razvoj tjelesne i zdravstvene kulture u Hrvatskoj*, Zagreb, Hšportski muzej, 2004., str. 25.

11 *Zakon o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi*, ukaz kralja A. Karadordevića, Kraljevina Jugoslavija, Beograd, 6. siječnja 1929.

„ČLANOVI HRV. SOKOLA U SISKU KOPAJU TEMELJ ZA GRADNJU VLASTITE SOKOLANE.“ 1912.

sl.12. Hrvatski sokol u Sisku, gradnja sokolske zgrade, 1912.

sl.13. Vježbači Hrvatskog sokola iza zgrade Sokolane (današnji Mažuranićev trg), fotografija snimljena 1923.g., Zagreb

pa do kraja njegova djelovanja, morala su se riješiti neka važna pitanja da bi se moglo provesti inventiranje i popis građe. Prije svega, trebalo je riješiti što je to sokolstvo, koji su osnovni ciljevi i predmet djelovanja, kakva je povijest aktivnosti, a zatim razvrstati pisanu građu prema spomenutim odrednicama (UDK oznake, uvrštenje u izabrani elektroničko-računalni program). Odgovore i rješenja svih tih pitanja dali smo na sljedeći način. Najprije smo podijelili građu prema osnovnim predmetnicama,

što je često bilo nedovoljno, pa smo morali dodavati i dopunske predmetnice. Drugo što smo morali riješiti jest činjenica da prema UDK pokret nije samo masovni tjelovježbeni (796.03) već da ima i filozofsku komponentu, pa smo dodali i oznaku 13 (filozofija duha) u istom odnosu vrijednosti s tjelovježbom (13:796.03).

Ostalo smo klasificirali prema navedenim signaturnim tablicama, pri čemu smo se služili UDK oznakama za tu klasifikacijsku odredbu. No najvažnija bibliografsko-kl-

sifikacijska odredba svakako je predmetnica sa svojom dopunskom odredbom, pa ćemo na tom primjeru i prikazati inventiranu i popisano građu s brojem naslova, a to izgleda ovako:

Zbirka knjižnog fonda Hrvatskoga športskog muzeja, fundus Sokolstvo	Broj naslova
SOKOLSTVO HRVATSKE	134
Jugosokolstvo Hrvatske	20
SOKOLSTVO SLOVENIJE	28
Jugosokolstvo Slovenije	74
SOKOLSTVO JUGOSLAVIJE	227
Prisvajanje Hrvatske	65
Prisvajanje Slovenije	31
Prisvajanje Bosne i Hercegovine	15
Prisvajanje Makedonije	2
Prisvajanje Vojvodine	25
SOKOLSTVO ČEŠKE	190
SOKOLSTVO POLJSKE	6
SOKOLSTVO RUSIJE	9

Opredjeljenje za takav izbor predmetnice svakako su i prije svega sama pisana građa i njezina osnovna tema, kao i mjesto i ideja nastanka građe, npr. državna teritorijalna i/ili nacionalna pripadnost i opredijeljenost organizacije ili autora. Ostala su pitanja riješena signaturom od I do X, uz uporabu UDK oznaka za predmet signature, (091) Povijest pomoćni broj, (083.7) Pravila itd. Osnovna pomoćna oznaka određuje mjesnu nadležnost, tj. (497.5) Hrvatsku ili (497.1) Jugoslaviju itd. Dosad prikupljenom i popisanom građom utvrdili smo da se u Hrvatskome športskome muzeju, u fundusu Sokolstvo nalazi 826 naslova, odnosno, s određenim brojem duplikata, 1174 popisane bibliografske jedinice.¹²

Nakon svega može se zaključiti da je fundus Sokolstvo kao dio Zbirke knjižnog fonda Hrvatskog športskog muzeja od neprocjenjive vrijednosti i važnosti te će u budućim vremenima svakako poslužiti za još dublja i važnija povijesna istraživanja, osobito u sklopu tjelovježbe i športa.

IZVORI I LITERATURA

1. Čustonja, Z., *Razvoj tjelesne i zdravstvene kulture u Hrvatskoj*, Hrvatski športski muzej, Zagreb, 2004.
2. Građa HŠM-a RH, Pisana sokolska građa, Zbirke Hrvatskoga športskog muzeja, Zagreb.
3. Hrvatski državni arhiv, Pregled arhivskih fondova i zbirki RH, tom I., Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2006.
4. Jajčević, Z., *Kratka povijest tjelesnog vježbanja i športa*, skripta, Fakultet za fizičku kulturu u Zagrebu i Splitu, Zagreb 1997.

5. Mikačić, M., *Znanstvenoistraživački, izumiteljski i drugi postupci u stvaranju i razvijanju bibliotečkih sustava za stvarnu obradu*, Vjesnik bibliotekara Hrvatske br. 1-2, Zagreb, 1997.

6. Previšić, V. (ur.), *Kurikulum: teorije-metodologija-sadržaj-struktura*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

7. Šamić, M., *Kako nastaje naučno djelo*, 5. izd., Svjetlost, OOUR Izdavačka djelatnost, Sarajevo, 1980.

8. Zakon o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi, Ukaz kralja Aleksandra Karađorđevića, Kraljevina Jugoslavija, Beograd, 6. siječnja 1929.

9. Zelenika, R., *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, 3. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 1998.

10. Živković, J., *Stručni katalog, izvod iz UDK*, Matica hrvatska, Zagreb, 1968.

11. Žuljević, E., *Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi*, Društvo bibliotekara BiH, Sarajevo, 1988.

Fotodokumentacija: Fotoarhiv Hrvatskoga športskog muzeja, Zagreb

CONTRIBUTIONS FOR THE BIBLIOGRAPHY OF THE SOKOL RECORDS OF THE CROATIAN SPORTS MUSEUM

Modern scholarly analysis of history, in spite of knowledge from the area of social development, is still based on discoveries and authentic records. The most valuable among these are material objects and written documents that have a direct impact on the clarification of historical circumstances. During the 18th and 19th centuries, the history of physical exercise and sport was marked by the appearance of mass movements, which, however, differed from each other in their objectives and forms of organisational, turning into national systems, such as the German physical exercise and the Swedish physical exercise systems, and the English system of sports. The appearance of the new bourgeois political systems, the development of productive relations and above all the fault lines of international politics conditioned many social phenomena: classes (capitalists and proletariat), labour as a market category, modern systems of education, and particularly the development, new cohesion and formation of the nation with all its new structural characteristics. This, in multiethnic political creations, like the Austro-Hungarian Empire, in the formation of mass movements for physical exercise and sport had an important national implication, the aim being to prevent the people being denied or dissuaded from their own ethnicity by some other, dominant, national pressure.

This is certainly to be seen in the Sokol [Hawk] movement, the best known such form of physical exercise in the Austro-Hungarian Empire as it then was. With its promotion of values such as education, morality and national consciousness, the Sokol movement, also had an outstanding publishing activity, which was particularly characteristic of the Croatian Sokol. The materials from the Sokol holding collected and stored in the Croatian Sports Museum relate to 826 titles, making up, with duplicates, 1174 bibliographical entries. It can be concluded that the bibliographical material relating to the Sokol movement, and Croatian Sokol movement in particular, kept in the Croatian Sports Museum, is of incalculable value and importance.

Tablica 2. Predmetnice Sokolstva HŠM-a

¹² Građa Hrvatskog športskog muzeja, Pisana sokolska građa, Zbirke Hrvatskog športskog muzeja, Zagreb.